

Impactevaluatie van het project schuldsanering

Extra financiële ondersteuning doorbreekt de vicieuze cirkel van mensen in de schuldsanering

Ongezond financieel gedrag leidt tot schulden. Leven in schulden leidt op haar beurt weer tot meer ongezond financieel gedrag. Hoe kunnen we deze vicieuze cirkel doorbreken? Door een extra financiële bijdrage te geven aan deze mensen in schuldsanering. Dat blijkt uit onderzoek dat Karel de Grote Hogeschool deed samen met de stad Antwerpen naar de impact van haar project Schuldsanering. Stad Antwerpen geeft mensen in schuldsanering tijdelijk 150 euro per maand om die spiraal te doorbeken. Onderzoek van KdG toont aan dat dit project effectief leidt tot minder schulden, minder stress en meer mentale rust en onderstreept het positieve effect op welzijn, financiële vaardigheden en de bijdrage op aan het afbouwen van de schuldenlast.

Over het project

Mentale bandbreedte vernauwt bij mensen in schulden.

Betalingsproblemen vormen een financiële last voor zowel individuen als de maatschappij in haar geheel. Om dit effectief aan te pakken, lanceerde de stad Antwerpen op 1 januari 2022 een initiatief naast en bovenop haar gangbare schuldhulpverlening. Het project Schuldsanering liet zich inspireren door relatief recent wetenschappelijke inzichten waaruit blijkt dat het hebben van schulden financieel gedrag beïnvloedt en stuurt. Een schuldsituatie leidt tot een tunnelvisie waardoor mensen met schulden meer geneigd blijken om bijkomende schulden aan te gaan.

Het project schuldsanering van de Stad Antwerpen pakt dit probleem aan

Het project schuldsanering wil die vicieuze cirkel doorbreken door een extra budget te voorzien bovenop het voor handen zijnde budget. Het saneringsbudget is een financiële ondersteuning van 150 euro per maand, die gedurende 12 maanden wordt verstrekt. Dit moet financiële stress verminderen en mentale bandbreedte verbreden waardoor er (weer) ruimte komt voor gezond financieel gedrag: plannen en meer op middellange termijn denken. Het uiteindelijke doel van het project Schuldsanering is streven naar bemiddelbare trajecten, afbouw van schuldenlast en een verbeterde levenssituatie.

Over het onderzoek

Hoe gebeurde het onderzoek?

In de periode tussen januari 2022 en september 2023 werd een 50-tal gezinnen in schuldbemiddeling opgevolgd die in het kader van het project Schuldsanering extra financiële steun ontvingen. In het onderzoek gingen we na wat de impact daarvan was. De impactmeting vertrok vanuit een programmatheorie: de verwachte veranderingen en hoe schuldhulpverleners dit realiseren.

Via kwantitatieve data verandering meten

Uit de opmaak van de programmatheorie kwamen de volgende resultaten naar voren als prioritair te meten: doordachte keuzes en beslissingen met betrekking tot financiën, verlichte schuldenlast, ruimere mentale bandbreedte, minder focus op korte termijn-problemen, activering en empowerment. We construeerden op basis van relevante meetschalen, waarvan geldigheid en betrouwbaarheid getest zijn, een data-verzamelingsinstrument. We meten daarmee eenzelfde uitkomstvariabele meerdere keren in de tijd bij dezelfde personen. Het eerste meetmoment vindt plaats tijdens het eerste gesprek (de nulmeting). De tweede meting gebeurt tijdens het afrondingsgesprek aan het einde van het traject (de eindmeting).

Via kwalitatieve data het effect verklaren en begrijpen

We voerden daarnaast in de loop van het onderzoek ook kwalitatieve bevragingen uit. In deze interviews gingen we dieper in op de beleving van de betrokken cliënten en peilden naar ervaringen bij schuldhulpverleners.

Voornaamste onderzoeksresultaten

Bij de start: wie ervaart het (meeste) stress?

Uit de nulmeting blijkt dat het vooral de sterkere profielen zijn die meer financiële stress ervaren: qua leeftijd relatief oudere profielen, hoger inkomen, hogere scores op werk en opleiding, sterker sociaal netwerk en hoge scores op huishoudelijke relaties. Ze kunnen bij aanvang relatief vlot het dagelijkse financiële beheer aan, maar hebben moeite met financieel inzicht en financiële planning.

Wat ervaren schuldhulpverleners na afloop van traject?

Schuldhulpverleners geven aan dat hun cliënten doorheen dit traject de uitstaande schuld hebben verminderd, ze hun financiële situatie beter onder controle hebben gekregen, hun welzijn verbeterden en ze nu beter weten hoe om te gaan met onverwachte gebeurtenissen. De hulpverleners ervaren dat cliënten in toenemende mate zelfredzaam zijn geworden. Ze ontvangen minder hulpvragen over binnenkomende rekeningen, daar waar dit voor de deelname aan het project wel meer frequent het geval was. Minder vanzelfsprekend is en blijft de mogelijkheid om een financiële buffer aan te leggen door maandelijks geld opzij te zetten.

Wat zeggen de cijfers?

Het project Schuldsanering slaagt erin een vicieuze cirkel te doorbreken. Uit de cijfers blijken een minder zwaarwegende schuldenlast (minder schulden, minder schuldeisers), een ommekeer naar gezond financieel gedrag (minder op korte termijn denken en handelen, meer op middellange termijn plannen) en verbetering van het welzijn (verlaging stress en verruiming mentale bandbreedte).

Wat leren we uit de kwalitatieve data?

Verschillende cliënten geven aan dat ze het project Schuldsanering hebben ervaren als een ware steun. Het schuldsaneringsproject draagt bij aan innerlijke rust, controle en keuzevrijheid, toekomstperspectief en meer bewuste interpersoonlijke relaties. Het hebben van financiële speelruimte, het bieden van een gevoel van controle en het verminderen van stress zijn de belangrijkste resultaten van het schuldsaneringsproject.

Kortom

We kunnen uit dit onderzoek concluderen dat schuldsanering een positief effect heeft op welzijn, financiële vaardigheden en bijdraagt aan het afbouwen van de schuldenlast.